

Николай Скарлатов

АРКТИКА

София, 2020

Всички права запазени. Нито една част от тази книга не може да бъде размножавана или предавана по какъвто и да било начин без изричното съгласие на автора и на издателство „Изток-Запад“.

© Николай Скарлатов, автор, 2020
© Издателство „Изток-Запад“, 2020

ISBN 978-619-01-0612-8

Николай Скарлатов

АРКТИКА

Борба за ресурси
сред топящите се
северни ледове

СЪДЪРЖАНИЕ

Увод	7
Арктика	9
Екология и опазване на околната среда.....	18
Международен статус	27
Ресурсите на Арктика.....	33
Научни експедиции.....	36
Северен морски път (СМП) и Северозападен проход (СЗМП)	38
Арктически съвет	45
Геостратегическо значение на Арктика.....	57
Карта за подялбата на Арктика.....	76
Спорове за Арктика	79
Регионална политика	91
Русия.....	91
НАТО	166
Франция и Великобритания.....	168
Канада	170
Норвегия	177
Дания.....	204
САЩ	213
Исландия.....	244
Азиатски интерес към Арктика	254
Китай.....	256
Източници	267

УВОД

Подобно на Близкия изток Арктика също има своя митология. Още от древността гръцките и римските автори споменават за тайнствени земи, Хиперборея и остров Туле, които са толкова на север, че слънцето там не залязва с месеци, очевидно имат предвид феномена на белите нощи. За високоразвитата северна държава Хиперборея пръв разказва през VII в. пр.Хр. гръцкият поет Хезиод в поемата си „Теогония“. Темата е описана още от Омир, Херодот и Овидий, а в най-точната карта на Късното средновековие, която е дело на Герардус Меркатор, са картографирани нейните предполагаеми географски очертания. Интересът към северните простори е толкова голям, че разпалва въображението на политическите лидери през XX в. Нацистите на Хитлер приемат толкова сериозно митовете за някогашно северно царство, че започват да се мислят за наследници на древна хиперборейска нордическа раса. В архивите и до днес се пазят свидетелства за необичайното внимание, което видни фигури в нацисткия управляващ режим отделят на Арктика. Най-ярките сред тях са представители на окултното и политическо движение „Общество Туле“ по името на легендарния северен остров от древногръцките разкази. Именно „Общество Туле“ се счита за предшественик на нацистката партия, а между членовете му са нацист номер две Рудолф Хес и един от най-големите световни геополитици Карл Хаусхофер. Разбира се, легендите не са основната причина за интереса към Арктика. Регионът разполага с уникални природо-географски характеристики. Пред Drang nach Norden обаче има една непреодолима пречка – суровият климат бързо охлажда желанията за усвояване на обширния регион. От ранна есен до късна пролет целият регион е скован от ледове. Изключение правят някои южни райони на Норвежко и Баренцово море с техните крайбрежия, в които

ледът е заменен от негостоприемния северен вятър. Докато трае тежката зима, не може да става и дума за корабоплаване или оживен стопански живот. Постоянните северни ветрове с обичайна скорост до 6 метра в секунда бързо вразумяват желящите заселници. Времето се затопля едва през юли и август и температурите достигат няколко градуса над нулата. Учените са на мнение, че някога климатът в Арктика е бил точно като днешния субтропичен климат по Средиземноморието, което идва да покаже, че „всичко тече, всичко се променя“. Водещи световни климатолози рисуват в бъдеще една много по-различна картина от настоящата – на една Арктика без ледове. Бързо топящите се ледове на Северния полюс откриват за държавите, задъхващи се от глад за ресурси, достъп до най-големите природни богатства, съществуващи на планетата. Ледовете отстъпват, за да освободят място на революционни нови морски маршрути. Северният ледовит океан бавно се трансформира в Средиземното море на бъдещето. Днес специалистите не без основание считат, че акцентът на световното внимание се измества към Арктика поради уникалните географски, военни и икономически показатели на региона. Ще се превърне ли Арктика в новото централно стопанско и комуникационно пространство на XXI в. Арктическите държави и световните лидери активно се подготвят за усвояване богатствата на все по-гостоприемния леден регион.

АРКТИКА

Арктика обхваща около една шеста от земната маса, или над 30 млн. кв.км. В центъра ѝ е разположен покритият с ледове Северен ледовит океан. Площта му е около 14 млн. кв.км, т.е. почти половината от целия арктически регион.

Северният ледовит океан е вътрешен воден басейн, който се свързва с Тихия океан през Беринговия пролив, а с Атлантическия – през Гренландско/Норвежко море. Останалата му част е обградена от държави, разположени в Евразия и Северна Америка. Дълбокият Централен басейн съставлява почти половината от Северния ледовит океан, останалата половина пък представлява неговият континентален шелф, по-голямата част от който е ситуирана по евразийския бряг. Така например от островите на архипелага Земята на Франц Йосиф континенталният шелф продължава на повече от 1500 км от руския бряг на сушата. Нито един друг океан не притежава континентален шелф с подобни относителни размери.

Централният басейн се пресича от три почти успоредни планински хребета, единият от които е продължение на вулканично активния Средноатлантически хребет. Средният хребет, носещ името Ломоносов, свързва континенталния шелф на Гренландия с този на Сибир.

По-голямата част от континенталния шелф, обграждащ Централния басейн, е покрита с необичайно плитка вода. Така средната дълбочина между островите Нова земя и Беринговия пролив постоянно е под 100 метра, докато в Баренцово море, източно от линията между Нордкап в Норвегия и Судкап в архипелага Свалбард (Шпицберген), тя е между 200 и 350 метра.

По-голямата част от Северния ледовит океан постоянно е покрита с лед. Всяка есен океанският лед, оцелял по време на лятното топене, започва да се разширява на юг, като минималната площ на

това разширение е около 5 млн. кв.км, а максималната – около 11 млн. кв.км. По пътя си на юг той се слива с новия лед, който се разпространява от крайбрежието на север, в резултат от което корабоплаването в тези води става напълно невъзможно (освен с ледоразбивачи). От октомври до юни Северният ледовит океан е изцяло покрит с лед, което прави невъзможна активната икономическа дейност в региона. Но дебелината и разпространението на ледената покривка бързо намаляват в резултат на глобалното затопяне.

Полярният лед формира основата на богатата хранителна верига. Под леда се развиват разнообразни водорасли и планктон, с които се хранят рибите. Те пък са храна за птиците, тюлените, моржовите и китовите. На свой ред тюлените, които раждат и отглеждат малките си на леда, се превръщат в плячка за полярните мечки и лисици, често стигащи чак до Северния полюс.

Климатът е арктически и през дълги периоди от зимата постоянно е тъмно, докато през лятото се наблюдават т.нар. полярни нощи (когато постоянно е светло).

Арктика е чувствителен индикатор, както и важен регулатор на глобалните климатични промени. Продължителните температурни колебания са много по-големи в полярните райони, отколкото където и да било другаде по света. Освен това големите количества лед в Арктика (независимо дали става дума за ледници или за океанската ледена покривка) реагират драматично на всяка по-дълготрайна температурна промяна в атмосферата на планетата.

Климатичните промени и глобалното затопяне оказват изключителен ефект върху човешката активност в Арктика. Средното увеличаване на температурата в региона през миналия XX век се оказва по-високо, отколкото през което и да било столетие от последните хиляда години. Освен това температурата в Арктика се увеличава два пъти по-бързо, отколкото където и да било другаде на планетата. В големи райони постоянната ледена покривка изтънява, което вреди на сигурността на изградените постройки и съществуващата инфраструктура. В цяла Арктика с незначителни изключения ледът (както този, който покрива океана, така и онзи, който покрива сушата) бързо започва за намалява. Леденото

покритие в Гренландия се топи все по-бързо, а ледниците в целия регион започват да отстъпват. През периода 1984–2004, площта на леденото покритие на Северния ледовит океан е намаляла с 5%, а средната дебелина на леда – с 40%. И този процес се задълбочава. Само през последните три години дебелината на едногодишния лед е намаляла от 1,5 метра до 40–70 сантиметра. През същия период ледената покривка на Северния полюс е намаляла с 25% и вече е трудно да се открие лед, който да е по-стар от две години. Летният морски лед, който някога покриваше 7.5 млн. кв.км около Северния полюс, през последните години е спаднал до 4.13 млн. кв.км, втората най-ниска стойност в историята. Темповете на годишни промени, дължащи се на нарастващите емисии от изкопаеми горива и повишаването на глобалните температури, сега са довели до загуба на ледена покривка, по-голяма от територията на Шотландия.

Учените стигат до извода, че Северният полюс ще се освободи от ледената си покривка през летния сезон до 2050. Много учени очакват при сегашните темпове на емисии на Северния полюс до края на века вече да няма лед. Това означава, че ще има под 1 млн. кв.км морски лед, останал в Арктика, като по-голямата част от него – изолиран в отдалечени заливи и канали, а централният Арктически океан при Северния полюс ще е напълно отворен. И под трайно учените имат предвид, че ще има 5 последователни години с под 1 млн. кв.км лед към 2050 г.

Според проучване на „Арктик клаймит импакт асесмънт“, публикувано през 2004 г., 988 000 кв.км от ледената покривка на Арктика, което представлява близо два пъти територията на Франция, се е разтопила през последните тридесет години.

Неотдавна заместник-директорът на Института по океанология към Руската академия на науките Михаил Флинт посочи, че през последните 12 години площта на ледената покривка в Арктическият басейн е намаляла с 25–27 на сто, а самият лед е станал много по-тънък. Канадска експедиция от военни и учени откри нови големи пукнатини в арктическите ледници северно от Канада, което е ключов показател за глобално затопляне.

Според Дерек Мълър от Университета „Трент“ леденото поле скоро ще се разпадне на отделни части. „Ледените блокове все

още се държат един за друг, но всеки момент може да се откъснат“, подчерта ученият. Според експерти е възможно стремителното затопляне не само да се отрази върху околната среда в региона, но и да предизвика изостряне на борбата между отделни държави за природните ресурси на арктическият шелф.

Въпросът с топящите се ледове много сериозно занимава учените, защото винаги се е смятало, че размерите на ледовете могат да бъдат индикатор за климата на Земята и неговите изменения. Спрямо средните стойности на леда, замерен през 1979 до 2000 г., сега ледът е наполовина – той е около 3.4 млн. кв.км.

Тук трябва да отбележа, че планетата се затопля, течението Гълфстрийм се измества по-на север, което ще намали температурата в Европа с 2–3 градуса за 10–15 години. Това явление може да се компенсира от общото затопляне на планетата.

Учените от доста време знаят и предупреждават, че глобалното затопляне ще се отрази на първо място в Арктика, но сега са доста изненадани от скоростта, с която се случват нещата.

Американският изследовател Джулиан Строув смята, че ледовете на Северния ледовит океан действително ще изчезнат след около 30 години. Той твърди, че заради бързото затопляне на планетата през летните месеци съвсем скоро там няма да има никакви ледени късове.

И въпреки че ледовете в Арктика се топят главоломно, точно обратното се случва с ледовете в Антарктида – през периода 1978–2010 г. размерите ѝ се увеличават годишно със 17 000 кв.км. Спрямо темповете на топене на Северния океан обаче това разрастване е нищожно, смятат учени.

Учените са прави, защото глобалното затопляне бързо променя правилата на играта в региона на СЛО. През лятото на 2016 г. температурите край бреговете на Сибир превишиха почти с 9 °С средното равнище. Глобалното затопляне в Арктика води до повишаване на температурата на океанските води, почвата и въздуха. Това предизвиква топене в района на вечните ледове, преместване на ареалите на разпространяване на растителността и обитаване на животните. Ледената покривка на Арктика намаля до историческия си минимум. Променя се и характерът на арктическите циклони. В близките десетилетия потенциалната възможност за прокарване на

по-кратки морски пътища между Източна Азия и Европа ще допринесе за засилването на борбата за господство в Арктика.

Промените и прогнозите говорят за опасността от потенциални конфликти – този път за огромните богатства на Арктика. Според изследвания на германски учени към 2050, а може би десетилетие–две преди това, през летните месеци Северният океан ще бъде освободен от сковаващата го ледена прегръдка. Основания за тези прогнози дават безспорните промени в околната среда – през лятото на 2011 г. е било регистрирано най-значителното намаляване на ледената покривка за последните сто години – около 4.1 милиона кв.км. Но през зимата заледени отново са били цели 14 млн. кв.км. Това означава, че в обозримото бъдеще – от ноември до юли Арктика ще е покрита с лед. С други думи, може да се очаква два–три месеца в годината Северният ледовит океан да бъде свободен за корабоплаване. Това възражда надеждите на корабните компании за по-кратък маршрут между Източна Азия и Европа или Северна Америка. По някои изчисления маршрутът през Арктика може да съкрати разстоянието с около 4000 километра. Китай, Япония, Южна Корея и руският Далечен изток ще се окажат много по-близко до Америка и Канада. Освен това ще се улесни и добивът на много суровини.

Климатичните модели на ООН показват, че до края на века средната температура в Арктическият регион ще се увеличи с нови между 2,8 и 7,8 градуса, като затоплянето ще стане основно през зимата. Някои изчисления показват, че до средата на века Северният ледовит океан може спокойно да поиска смяна на името му – очакванията са ледовете напълно да изчезват през летния период.

2050 г. изглежда съвсем близо. Твърде близо, за да повярваме, че през целия летен сезон Северният ледовит океан няма изобщо да бъде ледовит. Мястото, което до скоро е изглеждало като екзотичен блян, вече става свидетел на двукратно по-голямо затопляне от останалата част от планетата. Така Арктика се превръща в напълно достъпен обект на интерес в една геополитическата динамика, която за съжаление се случва в смутни за международните отношения времена.

Туайла Муун от Бристълския университет казва: „Загубата на морски лед има и локални, и глобални ефекти, от животни и еко-

системи до провокиране на допълнително затопляне чрез разкриване на океански води.“ „Всички ние би трябвало да бъдем шокирани от драматичните промени, случващи се в Арктика.“

Доклад от Националната океанографска и атмосферна администрация (НОАА) на САЩ информира, че за Арктика 2018 г. е втората най-гореща година в историята – част от тенденцията на затопляне на света, която може да промени драматично климатичните условия на Земята.¹ В доклада се казва: „Арктическите температури на въздуха през последните пет години са надвишили всички предишни данни от 1900 г. насам.“ Изследването посочва, че затоплянето на Арктика продължава около два пъти по-бързо от това в останалата част на планетата. Тенденцията, изглежда, променя формата и силата на водните и въздушните течения, което пък оказва влияние върху климата в Северното полукълбо.

Нарастващата атмосферна топлина в Арктика води до бавен и необичайно вълнообразен воден поток, което съвпада с необичайни метеорологични явления в Северното полукълбо. Променящите се атмосферни модели често водят до необичайно студени температури в зоните на юг от Арктическият кръг. Някои примери за това са роякът от тежки зимни бури в източната част на САЩ през 2018 г. и екстремно студеното време в Европа през март 2018 г.

Екологите отдавна предупреждават за бързо затопляне в Арктика, като подчертават, че това застрашава изчезващи видове като полярните мечки и предвещава по-мощно въздействие на изменението на климата върху планетата. Учените продължават да напомнят, че в следващите десетилетия регионът може да понесе тежки щети за инфраструктурите резултат от изменението на климата, възлизаци на трилиони долари.

През юли 2019 г. в района на военната и метеорологична канадска база „Алърт“ на 900 км от Северния полюс температурата достигна 21 °С. Горещата вълна продължи повече от седмица. Построена през 1950 г., на базата за пръв път има такава висока температура.²

През юли и август 2019 г. ледовете на Аляска също се стопиха.

Не са по-различни и изводите на руските учени за случващото се с климата на Арктика.

Руски учени от Сибирската академия на науките са направили много проучвания за промяната на климата в района. Те са разработили сценарии за затоплянето на Арктика³.

Емисията на шелфовия въглерод във формата на парниковите газове (CH_4 и CO_2) днес вече оказва значително въздействие върху климата на Земята.

Руските учени стигат до извода, че процесът на разтопяване на вечните ледове вече е необратим. Това доказват изследванията както на континента, така и на арктическият шелф.

Много години те наблюдават водоемите, образуващи се след стопяване на ледовете. Образуват се термокарстови езера, които са източник на въглерод, отделящ се в атмосферата под формата на парников газ. В последните години езерата стремително се увеличиха. Сега някои водоеми даже е трудно да бъдат разпознати на снимките от Космоса, правени само преди няколко години. В редица случаи бреговата линия се е изместила на 70 метра. Обаче още по-сериозен проблем от термостатните езера са запасите от въглерод на арктическият шелф. Учените казват: „Никой не оцени досега потока от въглерод.“ Специалистите от Томския държавен университет (ТГУ) повече от 20 години изучават Западно-сибирската Субарктика – природен пояс в Северното полукълбо. Центърът на техните изследвания е научната станция „Ханимей“ – намира се в неголямо селище в Ямало-Ненецката автономна област. Блатните масиви тук с няколко пъти превишават площта на тези, които съществуват в Скандинавия, Канада и Аляска.

Директорът на центъра за изследвания „БиоКлимЛанд“ на ТГУ Сергей Кирпотин обяснява: „Органичният въглерод в почвите, тоест торфът, най-активно се трансформира във въглерод във водна среда („Руски дневник“). Повече от 80% от територията на Субарктическият Сибир е покрита с термокарстови езера. При това потокът от въглерод в атмосферата до този момент не е оценен от никого, също както и химическият състав на водата. Сега сибирските учени активно работят над това заедно с колегите си от Швеция и Франция в рамките на международния проект „Водите на Сибир“.

Учените са открили, че малките езера с площ до 100 кв.м, практически невидими от Космоса и ненанесени на картите, отделят

няколко пъти повече парников газ от големите. Такива свръхмалки езера са милиони и са разположени в тундрата. Но заради неголемия им размер до скоро те не са били взимани предвид в съществуващите модели на обмяната на въглеродород.

Усилващото се разтопяване на ледовете в Западен Сибир може да доведе до заместване на големите термокарстови езера с много по-малки, но твърде многочислени водоеми, смятат изследователите. Според тях: „Това ще стане причина за десетократно увеличаване на емисията на парниковите газове и на разтворения органичен въглеродород в реките и в Северния ледовит океан!“

Много по-сложен от термостатните езера е проблемът с процесите в километровия дълбочинно разгърнат масив на арктическият шелф. Емисията на шелфовия въглерод във формата на парниковите газове (CH_4 и CO_2) днес вече оказва значително въздействие върху климата на Земята.

Геохимикът Игор Семилетов, сътрудник на Тихоокеанския океанологичен институт „В. И. Иличов“ и на Томския политехнически университет, казва: „Преди пет години открихме, че масираните изхвърляния на метан в моретата на Източна Арктика превишават двойно емисията на този парников газ от всички морета на Световния океан.“

През 2014 г. международен екип от учени под негово ръководство извърши експедиция на научния ледоразбивач „Оден“ в Северния ледовит океан. Експедицията за пръв път проучи акваторията на външния шелф на Източна Арктика на дълбочина повече от 50 метра. Оказа се, че потоците въглерод в атмосферата в района на шелфа са много по-големи, отколкото учените са очаквали.

Масираните изхвърляния на метан от шелфа на Източна Арктика възлизат на стотици грамове на квадратен метър за денонощие. Тези изхвърляния свидетелстват за висока степен на деградация на подводните арктически вечни ледове. На шелфа вече са открити около 700 дишащи метанови „дупки“ с диаметър до един километър.

Игор Семилетов казва: „Ние намираме все повече и повече потвърждения на нашата хипотеза за водещата роля на сибирския шелф за промените при планетарния баланс на метана – по всяка вероятност става дума за последните четиристотин години. Сега

ние живеем в междинен ледников период, когато нивото на Световния океан се повишава.“⁴

Промените са наистина драматични и мнозина специалисти се опасяват, че светът се доближава до повратната точка, след която многобройните, взаимно усилващи се, ефекти могат да тръгнат в една и съща посока, неимоверно ускорявайки глобалната климатична промяна.

Много лошо на климата влияят и арктическите пожари в Сибир, Северна Европа, Гренландия и Аляска. Освен огромните количества диоксид които пожарите изхвърлят в атмосферата, пепелта почерня арктическите ледове и вместо да отразяват слънчевите лъчи, те ги поглъщат. Това ускорява тяхното топене и това на замръзналата почва. В резултат се увеличава отделянето на въглероден диоксид, метан и глобалното затопляне.

Бреговата ивица на Русия е била винаги замръзнала. Поради тази причина след размразяването ѝ тя лесно се разрушава. При по-високи вълни тя лесно се ерозира. Този процес е много бърз и може да достигне много метри за година. Това налага да се осигури спасяване на крайбрежната инфраструктура.

Арктическата растителност също се променя. Горите постепенно се преместват все по-на север и в арктичните зони на Европа полузамръзналата и лишена от дървета тундра бива изместена от боровите гори на тайгата. Което означава, че скоро можем да очакваме бум в местната дърводобивна и дървообработваща промишленост. Тази драматична промяна в условията за живот и активна дейност в Арктика на свой ред вече предизвика не по-малко значима промяна в природната, социалната и икономическата ситуация и развитие.

От промените в природната среда на Арктика, причинени от глобалното затопляне, от намаляването на полярния лед, постепенно ще изчезнат белите мечки, които ловуват тюлени върху леда. С изчезването на тундрата пък ще изчезнат и някои специфични животински видове, като северния елен например. Не по-малко сериозна е опасността топенето на ледниците в Арктика да предизвика повишаване на водното ниво с няколко десетки фута. Въглеродният двуокис и метанът, които се съдържат в постоянната ледена покривка, се освобождават, което допълнително допринася за глобалното затопляне. Тоест климатичните промени

изглеждат необратими и можем само да се надяваме, че най-песимистичните прогнози няма да се сбъднат.

ЕКОЛОГИЯ И ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА

Като изключим районите около руските индустриални центрове в региона, където въздухът, водата и почвата често са силно замърсени, като цяло Арктика може да се похвали с относително чисти въздух, океан, реки и езера, особено в сравнение със ситуацията в зоните с по-умерен климат.

Разбира се, в повечето случаи нещата не са такива, каквито искаме да бъдат. Въпреки че СЛО се смята за чист океан, учените установяват, че той изненадващо е значително замърсен основно с пластмасови отпадъци.⁵

„Франс прес“ пише: „СЛО е като задънена улица за пластмасовите отпадъци, които плуват по повърхността в северната част на Атлантическия океан.“ Изданието предупреждава за свързаните с това замърсяване рискове за уникалната екосистема в региона.

Получените резултати потвърждават, че във водите на изток от Гренландия и на север от Скандинавския полуостров има много пластмасови отпадъци, макар че тези райони са слабо населени. Би трябвало там да има далеч по-малко пластмасови отпадъци.

Наблюденията показват, че е важно своевременното събиране на пластмасовите отпадъци, защото, след като попаднат в океана, дестинацията им става непреследима.

В полузатворените морета като Средиземно море, чието крайбрежие е гъсто населено, пластмасовите отпадъци са много. Подобно натрупване на отпадъци обаче не се очакваше да има в слабо населените райони в Арктика.

През 2013 г. по време на експедицията „Тара“ учени, сред които Андрес Косар от университета в Кадис, Испания, извадиха с мрежи пластмасови отпадъци от морето. Голяма част от Северния ледовит океан бе слабо замърсена с пластмасови отпадъци, но количеството им бе голямо в морето край брега на Гренландия и в Баренцово море.

В борбата си за чиста Арктика активисти на „Гринпийс“ окупираха нефтена платформа на „Шел“, пътуваща от Хаваите към Северния ледовит океан. Акцията е в знак на протест срещу планираните сондажи в Арктика. Ръководителката на кампанията на „Гринпийс“ Айседора Вронски каза: „Шестима от нашите хора са на платформата, тъй като след по-малко от 100 дни „Шел“ би могъл да започне сондажи в арктическите води. Това в никакъв случай не бива да се допуска, тъй като може да доведе до огромна катастрофа.“ По оценки на американските геолози между 25% и 30% от световните залежи на изкопаеми горива се намират в района на Северния полярен кръг и индустриалната им експлоатация ще замърси СЛО.

Еколозите предупреждават за катастрофални последици от евентуален разлив и предлагат да се забрани стопанската дейност и районът да стане международна природозащитена зона.

В резултат на климатичните промени и перспективата Арктика да стане по-лесно използвана я превърнаха в арена на конкурентна борба между водещите световни сили. Целта на всяка заинтересована страна е максимално да се възползва от достъпа до нейните енергийни, минерални и хранителни ресурси в мащаби, непознати досега в този регион на планетата. В исторически план подобни фундаментални трансформации в условията за живот и активност на хората (промените в климата, откриването на нови големи залежи на стратегически суровини или отварянето на нови, стратегически важни, транспортни маршрути и т.н.) често поражда политическа нестабилност.

Големият интерес на държавите към подземните богатства на региона предизвиква бурни протести от страна на екоактивистите от „Гринпийс“. Те демонстрираха срещу вземането на проби от западното крайбрежие на Гренландия и настояват за провъзгласяването на Арктика за международно защитен регион. Екоактивистите се аргументират: „Това вече е факт на Южния полюс. Защо да не е възможно и на Северния?“

Според Медс Фларуп Кристинсен, генерален секретар на „Гринпийс“ в Северна Европа, добиването на нефт в Гренландия крие големи рискове. Той казва: „Видяхме какво се случи след катастрофата с нефтената платформа в Мексиканския залив. Тя обаче ще изглежда незначителна на фона на онова, което би могло да

се случи в Арктика. Тук е един от най-важните региони, свързани с прехраната и със създаването на биомаса. Затова трябва да го предпазим от намесата на индустрията.“

От „Гринпийс“ продължават да водят активна кампания срещу добива на нефт в Арктика, но световната надпревара за добиване на права над енергийните ѝ ресурси продължава с неотслабваща сила.

При друг случай 30 активисти на „Гринпийс“ извършиха протестна акция около нефтената платформа на „Газпром“ „Приразломная“ и бяха съдебно обвинени от руските власти.

Природозащитните организации се безпокоят най-много от вероятността за нефтена авария в заледените морски площи. Нийл Хамилтън от WWF посочва: „Ние просто нямаме възможност да се справим с евентуална нефтена авария в Арктика. В голяма част от времето Арктика просто не е достъпна. През по-голямата част от годината е тъмно, в студа машините не функционират, свързващите вещества не дават ефект, а климатичните условия са толкова сурови, че борбата с едно нефтено петно не би била възможна.“

Голяма съпротива срещу сондирането за търсене на нефт упражняват и еколозите от Норвегия – депутатът на Зелените Рasmus Хансон заяви, че най-важният приоритет е да се сложи край на проучването за нов петрол. Той казва: „Това е морално задължение поради изменението на климата и финансово задължение, защото разходите за проучване могат да се окажат хвърлени в морето пари, ако ресурсите никога не се използват, тъй като светът се движи отвъд изкопаемите горива“. „Доста наивно е да вярваме, че петролната индустрия ще бъде печеливша за дълго време.“ „Все по-голям брой норвежци заявяват в анкети, че виждат бъдеще и след петрола.“ Екозаинтересованите в Норвегия се увеличават. Неотдавна едно проучване показва, че 44% от норвежците биха желали да се намали добивът на петрол, ако това спомогне за намаляване на емисиите.

Нефтената промишленост реагира със съвместна програма за проучване на рисковете. В нея пише: „Ледовете, отдалечеността на региона, липсващата инфраструктура, тежките метеорологични условия и лошата видимост са много по-сериозни предизвикателства, отколкото където и да било другаде по Земята.“ Ин-

дустрията би трябвало да гарантира сигурността и да се отнася с респект към хората и към околната среда в района. Стремешът на държавите към подземните богатства на Арктика пренебрегва написаното в програмата.

Природозащитниците се опасяват, че комерсиалната експлоатация на региона ще съсипе уникалната местна природа, тъй като нефтът – независимо от неговия произход, се разгражда много бавно в студена вода. След инцидента с танкера „Ексон Валдес“ край бреговете на Аляска през 1989, и до днес по плажа могат да се открият следи от изтекъл нефт. Освен това липсват технологии, чрез които изтеклият в ледените води нефт да бъде изцяло изчистен.

Интересът към петролните добиви в Арктика поражда сериозни противоречия, най-вече заради политическите предизвикателства, свързани с опазването на околната среда. Негативните последици за уязвимата природа на региона, за риболова, както и за живота на аборигенните народи, са сред най-често дебатиранияте теми. Впрочем за арктически държави екологичните проблеми и тези, касаещи съществуването на аборигенните народи, отдавна са част от политическия дневен ред. Свидетели сме на яростни спорове между еколозите, представителите на петролната индустрия, лидерите на коренното население, местните и централните власти, по редица конкретни въпроси като типа на петроло- и газопроводите и техните трасета (в Северна Канада и Сибир), както и дали не трябва да бъде забранен петролният добив в някои особено уязвими зони на Северния ледовит океан (например в т.нар. специална икономическа зона на Норвегия). Стремешът да бъде съхранена околната среда и осигурено устойчиво развитие на аборигенните народи се сблъсква с идеята за индустриална експлоатация на ресурсите в региона. В Русия, където добивът на петрол в Арктика е в най-напреднал стадий, екологичните проблеми заеха подобаващо място в политическия дневен ред. Междувременно обаче развитието на технологиите, даващо възможност за по-безопасен добив и по-евтино транспортиране на добиваните в региона енергоносители, доведе до ново усиливане на натиска за разработване и експлоатация на петролните ресурси на Северния ледовит океан. На фона на

продължаващото намаляване на запасите от енергоносители в световен мащаб този политически натиск ще доведе до това интересите на петролната индустрия отново да надделеят над екологичните съображения.

Не трябва да пренебрегваме усилията на всички природозащитници за опазване на Арктика. Техният призив „Спасете Арктика“ заслужава особено внимание, защото експлоатацията на подземните богатства на Арктика започва с пълна сила, а това ще доведе до огромни екологични проблеми.

От Аляска до Норвегия и от Норвегия до Русия Арктика е атакувана от нефтодобивната индустрия – от всички страни нефтодобивните компании се преместват на север. Те вече преминаха отвъд проучванията и започват същинския добив.

Водеща компания в надпреварата е „Шел“. Тя подписа договор с „Газпром“ и президента на Русия Владимир Путин, който, без да се поколебае, ги покани да сондират в руските територии на Арктика.

Руските територии на Арктика бързо се превръщат в ново бойно поле, където борбата за спасяване на Арктика е безмилостна. Голям нефтен разлив – такъв като в Мексиканския залив, е почти неизбежен, докато петролните гиганти са допуснати да сондират там, поставяйки под огромна заплаха и местните общности, и цялата екосистема.

Защо Арктика е важна за Земята? Арктика е уникално и уязвимо място. Освен че е дом за много видове, които не могат да бъдат намерени никъде другаде, районът играе ключова роля в регулирането на климата на Земята.

Но Арктика е под заплаха – от климатичните промени, от нефтодобивните компании, от индустриалния риболов – като всичко това се улеснява от топенето на ледовете. За 30 години сме загубили 75% от леда в Арктика (измерваното количество през лятото). С топенето на ледовете компаниите настъпват на север и са нетърпеливи да използват северните маршрути, за да съкратят корабните транзити. Това носи заплаха от нефтени разливи, замърсяване, увеличени нива на подводен шум, инвазивни видове, свръхриболов и разрушаване на местообитания.

Арктика играе ролята на хладилник на планетата, охлажда Земята. Горенето на изкопаеми горива, които топят ледовете, е като да оставиш вратата на хладилника отворена. Това е така, защото ледът отразява в голяма степен слънчевите лъчи, които достигат до него, и ги връща обратно безопасно в пространството. Океаните отразяват много по-малко слънчевите лъчи, абсорбират повече. Ледът на Арктика е като слънчева шапка, която пази планетата – ако я загубим, Земята ще се нагрее по-бързо.

Защо нефтен разлив в Арктика е по-опасен, отколкото другаде по света?

Арктика е едно от най-сложните места за добив на нефт на планетата. Сондажните територии са покрити с дебел лед през повече от две трети от годината, а температури от минус 50°С са обичайни.

Един нефтен разлив в Арктика ще има катастрофални последици. Последиците ще бъдат много по-сериозни, отколкото разливът в топлите води на Мексиканския залив. Самата индустрия признава, че много малко може да бъде направено в случай на нефтен разлив в Арктика, а крехката екосистема там ще бъде унищожена.

Изключителният студ, заплахата от айсберги, намалената видимост и отдалечеността на района увеличават риска. В случай на авария може да отнеме месеци, докато се предприемат адекватни спасителни операции.

Единственият начин да се запази този уникален район е, като се забранят напълно всякакви сондажи и добив на нефт.

Разбира се, това не може да се случи, защото опазването на природата винаги отстъпва пред напора на индустриалните нужди за развитие. Нефтът и природният газ все още са основен енергиен източник, от който е рано да се откажат държавите.

Необходимо е инвестирането в технологии за чиста енергия, така че колите ни да се захранват от възобновяеми източници, а докато това стане възможно – да увеличим ефективността на двигателите и да използваме по-малко нефт.

„Гринпийс“ иска създаването на глобална защитена зона – в частта около Северния полюс, която е ненаселена. Настояват също така за забрана на нефтодобива и неустойчивия индустриален риболов във водите на Арктика.

На този етап липсва политическата воля. Нужна е подкрепата на милиони хора по света, които искат да съхранят Арктика.

Засега битката за опазване на Арктика е неуспешна. Арктическите страни – без изключение, не са съгласни подземните богатства на Арктика да не се експлоатират, затова борбата за запазване на региона е утопия, истинска, без никакви шансове. Стремещът на всички ни трябва да бъде регионът да бъде минимално замърсен. Всички хора ще носят рисковете от индустриалната и военна инвазия в Арктика.

Опитът замръзналата пустош около Северния полюс да бъде включена в глобалната икономика крие два сериозни риска – катастрофална промяна на климата и всеобхватна война.

Топенето на полярната шапка предоставя достъп до необятни и непокътнати находища от петрол и газ. ВР изчисли през септември 2009, че районът може да съдържа ресурси с петролен еквивалент около 200 млрд. барела. Това може да се окаже половината от световните въглеродородни залежи, които предстои да бъдат открити.

В действителност всички арктически държави наливат огромни суми в събирането на научни и географски доказателства, които да им позволят да разширят територията си, колкото е възможно, по-навътре в Арктика.⁶

Няма никакви гаранции, че споровете за Арктика ще се решат по мирен път.

Русия, Канада, САЩ, Исландия, Дания и Норвегия възнамеряват да завземат, колкото могат, по-голям контрол над Арктика. Китайците без съмнение също скоро ще са там.

Има две основателни причини да се наложи забрана върху добива в арктическия район.

Първата са климатичните промени. Логиката на енергийния отрасъл е следната: изкопаемите горива причиняват глобално затопляне, което топи полярната шапка, което е до известна степен удобно, макар да е обезпокоително за полярните мечки, защото означава, че след като всичкият този глупав лед го няма, можем да започнем сондиране за още петрол. И щом го добием и започнем да го горим, още лед ще се стопи и ще направи още петрол достъпен.

Повечето научни доказателства сочат, че полярната шапка се топи, и то с бързи темпове. Първото, което трябва да се направи, е да се спре сондирането за още петрол.

Не всички са убедени, че климатичните промени са причинени от човека. Общото научно мнение е грешало и преди, може и сега да се е объркало.

Капитален напредък се постига с алтернативи на изкопаемите горива. Електрическите коли са на път да навлязат на масовия пазар. Вятърната, слънчевата и атомната енергия все повече могат да задоволяват нуждите за отопление на домовете и офисите ни. Те са по-добри за околната среда и не ви правят зависими. Защо да не наблегнем на развиването им, вместо да сондираме за петрол и газ в Арктика?

Разбира се, арктическите държави обявяват, че ще се грижат за екологията на района. Например Русия, за която Арктика е от стратегическо значение, се завръща в Арктика с намерението да я индустриализира, но опазването на природната среда остава основна грижа. Грижата за природата, за чистотата на планетарните водни запаси и биоресурси са залегнали в държавни решения и закони.

Един от приоритетите на военната дейност в Задполярието е екологичната сигурност.

От 2015 г. еколозите от Северния флот поеха отговорност за опазване на Мурманска и Архангелска област, Ненецкия автономен окръг, република Коми и арктическите острови.

Обаче Арктика, дивите ѝ животни и четирите ѝ милиона обитатели са изправени пред сериозна спънка: липсата на централизирана защита и контрол в региона.

Проф. Майкъл Байърс от университета на Британска Колумбия коментира: „Арктическата защита на околната среда в момента се определя от отделни държави, от политици, които често се срещат далеч от нейните граници – в Москва, Копенхаген и Вашингтон.“ „Те се ангажират в доста различна степен със защитата на околната среда, като Русия е в дъното на класацията в това отношение, а скандинавските държави са на върха.“

Но въпреки че никоя държава не владее Северния полюс, арктическите нации – Русия, Канада, САЩ, Норвегия, Швеция,

Финландия, Исландия и Дания, имат коренно различни идеи как да се управляват най-северните региони на света.

Вече има фундаментални промени, с инвазивни видове, навлизащи в затоплящата се Арктика и застрашаващи съществуващите популации. Необходими са спешни мерки за запазването им.

Успоредно с това неарктически държави извършват експедиционен улов в Северния ледовит океан и за да бъдат опазени водните биологични ресурси, трябва да се търси консенсус при управлението на рибните запаси. С оглед на търговското корабоплаване трябва да се изработят механизми за регламентирано изхвърляне на отпадъци и за справяне с аварии и бедствия в арктически води.

Трябва да се въведат и сериозни регламенти и правила по отношение на добива на нефт и природен газ.

Население. Северно от Полярния кръг живеят около 3.5-4 млн. души, включително над 30 различни аборигенни народи и племена, които говорят на дванайсет езика. Голямото мнозинство от жителите на Арктика се занимават с лов и риболов, добив на природни ресурси или пък работят в местните военни бази. Наистина след края на Студената война активността на военните в региона спадна. По-голямата част от населението живее в градове или села, което се отнася най-вече за арктическите райони на Русия, където само в Мурманск живеят около 310 хиляди души и където има над трийсет града с население повече от 10 хиляди души. Русия продължава да поддържа на Колския полуостров най-големия в света комплекс от военни бази, включващ военноморски и военновъздушни бази, армейски лагери и полигони за изпитания на военна техника и провеждане на учения, които дават работа на местното население. В Северна Америка най-големите селища, разположени северно от Полярния кръг, са Бароу (4500 жители) в Аляска и столицата на канадската територия Нунавут – Икуалуит, с 4000 жители.

По време на краткото арктическо лято ледът по крайбрежието се топи и разчупва и заснежените брегове се превръщат в зелена тундра.

Канадските ескимоси (инуитите) се прехранват, като ловуват.

Населението в региона е миролюбиво и живее в мир и спокойствие. По правило, териториалната експанзия в Арктика се осъществява без конфликтите и споровете, характерни за разширяването на националния суверенитет в по-топлите региони на планетата. Дори когато е налице открит сблъсък на интереси, държавите по правило не позволяват той да прерасне в по-голям конфликт. Според тях Арктика (поне доскоро) просто не си струва подобен риск. Основната причина е, че държавите от региона дълго време смятаха, че той не представлява особена икономическа ценност. Отдалечеността му от големите политически и икономически центрове, както и от важните транспортни маршрути, го лишаваше и от сериозна военностратегическа стойност.

Арктика като център на мира трябва да се запази и в бъдеще!

МЕЖДУНАРОДЕН СТАТУС

От международноправно гледище Арктика е ничия. Северният полюс се намира в международни води и принадлежи на всички. Международният статут на Арктика все още не дава право на някоя страна да смята, че Северният полюс и Арктика са собственост на някоя държава. Пет страни, прилежащи към Северния ледовит океан, предявяват претенции за права върху този регион.

Арктика не е демилитаризирана зона, нито неутрализирана зона, нито безядрена зона, каквато е Антарктида (статутът ѝ е уреден с Вашингтонския договор от 1959 г.).

Демилитаризирани са онези части от държавната територия на една страна или пространства, върху които държавите сами или чрез международен договор са ограничили или са се отказали от военно присъствие частично или пълно.

Неутрализираните зони са тези, в които е забранено или ограничено военното присъствие. В тях не е позволено да се воюва.

Безядрените зони са пространства, в които са забранени използването, производството, експериментирането и складирането на ядрени оръжия. Първата безядрена зона е договорът Тлателолко. Има и други такива договори – Вашингтонският за Антарктида; договорът Раротонга от 1985 г. за безядрена зона в Тихия

океан. Не е достатъчно само държавите от даден регион да искат да го обявят за безядрена зона.⁷

Статутът на Арктика се определя от Конвенцията на Организацията на обединените нации по морско право, според която морските води, намиращи се извън национална юрисдикция, са „общо богатство на човечеството“. Тази конвенция, подписана през 1982 г. в Монтего Бей (Ямайка) и ратифицирана в края на 1994 г. фиксира границите на териториалните води на всяка страна на 12 морски мили (22,2 км) разстояние от бреговете ѝ, а изключителната ѝ икономическа зона (ИИЗ), включваща подводните богатства – на 200 мили (360 км). Все пак тази зона може да бъде разширена, ако външните граници на континенталния шелф се простират по-надалече.

Въпросът за начините, по които да бъде поделена Арктика, още не е решен на международно равнище. Също и въпросът кой има право да я дели – само страните около Арктика или всички държави. Арктическите държави са формирали и вече са внесли в ООН заявките си за установяване на граници в региона. Последна в списъка е Дания, направила заявката си през май 2011 г.

За момента границите в региона са определени, както е думата, на око. Русия например прокара от Северния полюс въображаеми линии към две точки от своята територия – близо до Мурманск и край Чукотка. Водите в този триъгълник са обявени за руски. Останалите четири арктически държави не признават тези граници на Русия. За да прекрати споровете, ООН обеща през 2014 г. най-сетне да реши как да се определят границите на арктическите държави. До 2019 г. това не е направено.

Всяка от прилежащите страни към Арктика има своите претенции и своите основания. Битката за територии в океана има дълга история.

Канада предяви своите претенции към територии от Арктика и Северния полюс за пръв път през 1907 г. През 1925 г. Канада отново заяви официално претенции към региона между Аляска и Гренландия, включително Северния полюс. Само няколко месеца по-късно СССР заяви претенции към една още по-голяма територия. Оттогава има постоянни търкания между двете страни в този регион.

Съветският съюз обяви претенциите си за всички земи и острови, разположени в сектора между 32 04'35" и.д. и 168 49'30" з.д., от руския бряг чак до Северния полюс. През 1928 и 1950 г. Москва потвърждава суверенитета си върху океанските зони, намиращи се в този сектор. Наистина тези претенции не са съпроводени с официални декларации, но пък според руските специалисти по международно право собствеността в района на Арктика и Северния ледовит океан има толкова уникален характер, че за региона следва да бъдат изработени специални закони и правила. В руската научна и историческа литература крайбрежните води на Русия се разглеждат като „вътрешни“, „исторически“ или „затворени“ води, намиращи се изцяло под руски суверенитет. Тази претенция отчасти се оправдава с „историческите права“, отчасти – с твърдението, че покритите с лед води представляват „наподобяващи сушата структури“. По време на Студената война САЩ си позволяваха да игнорират тази руска позиция относно статута на Северния ледовит океан, като изпращаха ледоразбивачи, военни самолети и подводници, както и дрейфувачи научни станции в руския сектор. Реакцията на Русия бе да ограничи претенциите си за „пълнен суверенитет“ само до водите (включително проливите) вътре в 12-милната зона.

Конвенцията на ООН по морското право, приета през 1982 г., постави на дневен ред множество проблеми, касаещи правата и задълженията на крайбрежните държави. Тя предвижда особени права на приарктическите държави по отношение на техните морски райони на тяхното северно крайбрежие.

Според конвенцията Арктическият басейн на Северния полюс включва най-северните части от северните морета, Европа, Азия и Северна Америка.

Полярните триъгълници на петте държави са получили общо признание от всички останали държави и те се съобразяват с това. Върху тези територии действа правният режим на морските пространства в открито море съгласно международното морско право.

Архипелагът Шпицберген е под суверенитета на Норвегия съгласно договора за Шпицберген от 1920 г., подписан в Париж. На него действа специален режим на ползване, демилитаризация и неутрализация.

От особено значение за крайбрежните държави в Арктика са принципите за делимитиране на техните „специални икономически зони“ и континенталните шелфове, управлението на ресурсите в зоните отвъд 200-милната морска граница, правото на транзитно преминаване през международните проливи, контролът върху замърсяването и извършването на научни и океанографски изследвания. Решаването на всички тези проблеми е допълнително затруднено от постоянната ледена покривка в някои райони, която покрива и заличава бреговата линия и границата между постоянния и дрейфувания лед. Спорно е и дали покритите с лед океански зони, представляващи естествено продължение на континенталната маса, могат да се смятат за международни води, през които всички кораби имат правото да преминават свободно.

През 2009 г. петте северни държави направиха съвместна декларация с обещанието, че битка за Арктика няма да има. Но след няколко години затишие съперничеството отново се изостри. Вицепрезидентът на „Статойл“ Тим Додсон каза: „Гонката за позиции в Арктика започна.“ Той имаше предвид, че „Роснефт“ и американската компания „Ексон“ подписаха споразумение за разработката на ресурсите в Карско море, където по прогнози на Геологическата служба на САЩ се намират най-големите в Арктика запаси на природен газ.

Тези действия са възможни, защото някои части на Арктика в значителна степен са правно регулирани.

Битката за Арктика според германския „Ханделсблат“ е преди всичко научно съревнование. Но кого принадлежи Северният полюс ще се определи от убедително представени научни доказателства. Трябва да се докаже кои държави имат право на шелф, след като от страната на полюса между евразийския и американския континент са разположени хребетите Ломоносов, Менделеев и Алфа. За съжаление независимо от уверенията в добри намерения остават много спорни и неуточнени въпроси. Това създава предпоставки някои от страните да останат неудовлетворени от взетите решения.

До края на 2014 г. Канада, Дания и Русия трябваше да изпратят на ООН своите териториални претенции за различни части от Арктика. Комисията обаче няма да се произнесе, преди и последната държава (в случая САЩ) да внесе исканията си.

Защо е толкова важно на кого принадлежи арктическият шелф?

Защото всяка арктическа държава, която ще има площ от арктическият шелф, ще може да го експлоатира.⁸ (Тези държави се надяват да получат достъп до полезните изкопаеми, намиращи се дълбоко под леда.) Конвенцията на ООН позволява на Русия да претендира за най-голямата част от полярния шелф.⁹

Ако Москва успее да докаже, че хребетът Ломоносов – подводна верига с дължина 2000 км, която се разпростира под полюса и свързва Сибир с канадския остров Елесмер и Гренландия, принадлежи геологически към руската територия, тя ще може да изследва дъното.

През декември 2001 г. Москва отправи първата си молба към комисията на ООН, отговаряща за границите на шелфа. За да събере още доказателства, през 2007 г. под ледовете на Северния полюс руска научна експедиция с батискафи „Мир 1“ и „Мир 2“ заби руското знаме на дъното на океана. (Знамето беше забито на морското дъно на 2.8.2007 г. на 4261 м дълбочина. Експедицията демонстрира технологическия напредък на Русия – равносилно на знамето, което забиха САЩ на Луната.) (Ръководителят на експедицията Артур Чилингаров, заместник-председател на Държавната дума и виден полярен изследовател, споделя своето откритие – „има жълтеникави камъни, не се вижда никакво живо създаване от дълбините“, след което добавя: „Да докоснеш дъното на такава дълбочина е все едно да направиш първата крачка на Луната.“)

Руската експедиция изпълняваше двойна мисия: да наблюдава промените в температурите и солеността, скоростта на водните течения и най-вече да предостави доказателство за сходната структура между подводния и руския континентален шелф. Освен че този научен и технологически подвиг носи престиж, с него са свързани и други интереси.¹⁰ Основна задача на научната руска експедиция до дъното на СЛО имаше за цел да вземе геологически проби от хребета Ломоносов. Целта е да се докаже, че подводният хребет, който се намира в средата на Северния ледовит океан и минава под Северния полюс, е продължение на Сибирската континентална платформа. Това ще позволи на Русия да претендира за 1,2 млн. кв.км арктически шелф, съдържащ според учените 9 – 10 млрд. тона нефт и газ.¹¹

Руската молба беше разгледана в началото на 2016 г. Решението на ООН ще излезе едва когато и САЩ предоставят научни данни за своята претенция.

Поставянето на руския флаг на дъното на океана няма никаква юридическа стойност във връзка с претенциите на Русия за морския шелф. Въпросът за границите на шелфовите зони е технически и ще се решава от международна експертна комисия въз основа на научни данни.

Претенциите трябва да се базират на научни аргументи от географията и геологията. Те трябва да докажат, че има сходства между океанското дъно в 200-милната зона и зоната отвъд нея. Приема се, че втората зона е естествено продължение на континенталното плато. Русия е ратифицирала конвенцията през 1997 г. което означава, че може да изложи своите научни факти пред ООН.

Москва претендира за територия, включваща хребета Ломоносов, възвишението Менделеев-Алфа, Чукотското възвишение, а също така и за разделящите ги котловини, чийто произход е шелфов. Ако получи права над тази територия, Русия ще се сдобие със суверенни права върху изследването, експлоатацията (включително на находищата на газ и петрол и рибните ресурси), разпореждането и съхраняването на водните ресурси на морското дъно и под него.

Москва по всякакъв начин се стреми да изтъкне, че се придържа към принципите на Конвенцията на ООН по морско право, към стремежа си да действа, като изхожда от съображения за прагматизъм и готовност за сътрудничество в Арктика. Ако обаче комисията излезе с отрицателен отговор, Кремъл може да втвърди позицията си. Ако Русия сметне за нелегитимен отказа на комисията да удовлетвори претенциите ѝ, това може сериозно да подкопае и без това отслабения режим на конвенцията.

Аргументите за шелфа, представени от Москва, влизат в противоречие с Копенхаген, който твърди, че подводният хребет Ломоносов, минаващ точно под полюса, съвсем не е геологическо продължение на Сибир, а на Гренландия.

Леополд Лобковски, завеждащ лабораторията по сеизмология и геодинамика в Института по океанология към Руската академия на науките, смята, че „не е лесно, но е възможно“ Русия да докаже правотата си. Според него, „еволюцията на Арктика дава неедно-